

УДК 82.09(477):61(09)

ЕСКУЛАПИ І МУЗА ПОЕТА

(до 200-ліття від дня народження Т.Г.Шевченка)

В. А. Павловський¹, М. А. Іванова²

¹ Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

² Житомирський державний технологічний університет вул. Черняхівського, 103, Житомир, 10005, Україна

Відомості про життя Тараса Григоровича Шевченка, про його духовний світ, літературні та мистецькі уподобання багатющі. Не менш багаті вони і про оточення поета. Він знав особисто мало не весь літературний, мистецький та, певною мірою, медичний Петербург [1]. Якщо не було праці, зустрічався з ними на різних прийняттях, бенкетах, товариських сходинах, літературних журфіксах, студентських вечорах. І тому, вшановуючи пам'ять Тараса Шевченка, треба вивчати історію життя поета в усіх його вимірах, в тому числі його відносини з медиками. Можна сказати, що у вирі подій того часу він як поет, художник і пацієнт мав досить велике коло приятелів і друзів серед медиків, яких тоді люб'язно називали ескулапами. Чимало з них були водночас не тільки медиками, але і прозаїками, поетами, художниками, музикантами, перекладачами, мемуаристами, етнографами, а, насамперед, всебічно розвинутими людьми з високим становищем у суспільстві. Вони ніколи не підкреслювали перед Шевченком свого аристократичного походження, чи майнового стану, тобто як справжні інтелігенти цінували його слово, мистецькі полотна, романтичність Музи поетової [2, 3]. Медичну освіту більшість з них отримали у найпрестижнішому на той час медичному закладі, заснованому ще в 1798 році, – Медико-хірургічній академії в Санкт-Петербурзі і ставали армійськими та флотськими лікарями.

За спогадами сучасників поета та з його сухих автобіографічних даних відомо, що Тарас Григорович у різні періоди свого життя був пов'язаний саме з цією академією, про що засвідчено в “Истории Императорской военно-медицинской (бывшей Медико-хирургической) академии за сто лет: 1798-1898” (СПб, 1898). Нині це Військово-медична академія. Між іншим, співавторові цього реферативного повідомлення Павловському В. А. свого часу випала честь навчатися і закінчити названу Академію, факультет підготовки лікарів-хірургів для військово-морського флоту та згодом захистити там кандидатську дисертацію.

Сьогодні не всі знають про творчі та приятельські стосунки Тараса Шевченка з вченими, викладачами, слухачами та випускниками Медико-хірургічної академії, тому варто навести хоча

б декілька характерних прикладів таких стосунків. Т. Г. Шевченко ще в роки навчання в Академії Мистецтв з особливим задоволенням відвідував лекції авторитета європейського масштабу, основоположника топографічної анатомії, українця, професора Медико-хірургічної академії І. В. Буяльського. В анатомічному музеї Академії Тарас Григорович робив окремі зарисовки остова (тіла) людини. Збереглися рисунки Шевченка “На лекції з анатомії”, а також “Анатомічний малюнок”, де зображено Буяльського під час викладання остеології (кісткознавства). Про І. В. Буяльського Шевченко також згадував в автобіографічній повісті “Художник”, де він пише: “Я начал посещать анатомические лекции профессора Буяльского. Он теперь читает остов, ... я знаю наизусть остов”. Виконаний Тарасом Шевченком “Анатомічний малюнок” був одним із завдань професора Буяльського при вивченні курсу пластичної анатомії.

Тарас Григорович був у дуже близьких стосунках з членами українського земляцтва в Медико-хірургічній академії. Там він познайомився з випускником Академії А. О. Козачковським. Їхні дружні стосунки продовжувалися все життя. Поет двічі відвідував Козачковського, коли той після служби на флоті працював лікарем у Переяславі. Шевченко жив у його домі і написав там поеми “Наймичка”, “Кавказ” та уславлений “Заповіт”. У Козачковського була колекція малюнків Шевченка; він опублікував спогади про поета.

Тарас Григорович у святкові дні з радістю відвідував студентські вечори в Медико-хірургічній академії. За свідченням художника Г.М. Честахівського, на одному з таких вечорів поет познайомився з красунею Крупніцькою, дочкою священика з Поділля та присвятив їй вірш “Така, як ти колись лілея...” [4].

Добре відомо, що при Медико-хірургічній академії працювала українська театральна група, до якої входили слухачі закладу. Тут уперше здійснили постановку п'єси (драми) “Назар Стодоля”. П'єса спочатку була написана Шевченком російською мовою, та згодом перекладена, частково самим Тарасом Григоровичем, українською мовою спеціально для постановки на сцені аматорського студентського театру Медико-хірургічної академії, і показана там, вперше в Російській імперії, в кінці грудня 1844 року. В подальшому п'єса ставилася на Різдво, Масляну та Пасху. Шевченко бував на усіх спектаклях. Натхненний успіхом вистави “Назар Стодоля”, поставленої в Медико-хірургічній академії, він дуже радів і пишався з цього приводу. Тарас Шевченко написав своєму товаришу Кухаренку, отаману Чорноморського козачого війська: “Отамане, якби ти знав, що тут робиться. Тут робиться таке, що цур йому й казати. Козацтво ожило!!!”. Адже саме за часів Шевченка у Санкт-Петербурзі було в моді все українське.

Треба також нагадати про знайомство Тараса Шевченка зі слухачем Медико-хірургічної академії, уродженцем села Хомутинці на

Вінниччині, в подальшому відомим українським поетом і письменником Степаном Руданським, автором слів відомої пісні “Повій вітре на Вкраїну...” та багатьох інших його творів. Проте Тарас Шевченко, як і інші літературознавці, критикував поезії Руданського. Бувало й таке. У спогадах про обох поетів сучасники відмічали, що українці і Шевченко, і Руданський здобули добру освіту в столиці Російської Імперії Петербурзі. Обидва напрочуд гарно співали, малювали, цікавилися пам’ятками старовини, фольклором. Урешті, творчість Тараса Шевченка і Степана Руданського – важливий чинник у формуванні патріотичної свідомості українців [5].

В цьому короткому рефераті не можна згадати всіх професорів, слухачів та десятки випускників Медико-хірургічної академії, з якими Шевченко зустрічався на своїх життєвих дорогах, але і ці штрихи з його біографії свідчать, що ескулапи теж надихали Музу поета на створення літературних, мистецьких шедеврів. Проте найвеличнішою Музою натхнення Тараса Шевченка була його любов до рідної України, до її народу.

Потрібно зазначити, що пам’ять про великого українського поета, прозаїка і художника Т. Г. Шевченка, чиє життя було тісно пов’язане з Санкт-Петербургом, збережена не тільки в Академії мистецтв та Військово-медичній (колишній Медико-хірургічній) академії, а й в інших місцях Санкт-Петербурга, де жив і працював Шевченко. В його честь одна з площ міста має офіційну назву “Площадь Шевченко” [6], а поруч у сквері Тарасу Григоровичу встановлено пам’ятник.

Література

1. Зайцев П. Життя Тараса Шевченка / Павло Зайцев. – К.: Обереги, 2004. – 480 с.
2. Хинкулов А. Тарас Григорович Шевченко / Леонид Хинкулов. – М.: Молодая Гвардия, 1957. – 432 с.
3. Большаков А. Н. Все он изведаль... Тарас Шевченко: поиски и находки / Большаков А. Н. – К.: Дніпро, 1988. – 543 с.
4. Шевченко Т. Г. Кобзар / Тарас Григорович Шевченко. – К.: Дніпро, 1976. – 575 с.
5. Т. Г. Шевченко та його сучасники-лікарі [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.goodsayt.narod.ru/Referats/Taras_ukr.htm.
6. Площадь Шевченко (Санкт-Петербург) [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://ru.wikipedia.org/wiki/Площадь_Шевченко (Санкт-Петербург).